

HISTORIA PRAWA ZOBOWIĄZAŃ - 3

PROBLEMATYKA ODPOWIEDZIALNOŚCI

dr Jan Halberda

Rodzaje odpowiedzialności cywilnej

Kontraktowa

Deliktowa

Inne (np.
negotiorum
gestio,
bezpodstawne
wzbogacenie)

Elementy odpowiedzialności cywilnej

- Szkoda bezprawna
- Zdarzenie, z którą prawo wiąże odpowiedzialność (czyjeś działanie lub zaniechanie) (*kontraktowa?*, *deliktowa?*)
- Adekwatny związek przyczynowo-skutkowy między zdarzeniem a szkodą
- Zasada odpowiedzialności (*wina?*, *słuszność?*, *ryzyko?*)

ZAKRES ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA SZKODĘ

- *damnum emergens* (rzeczywiste straty),
- *lucrum cessans* (utracone zyski).

(W ABGB stopień winy miał wpływ na zakres odpowiedzialności za szkodę: umyślność i rażące niedbalstwo uprawniały także do *lucrum cessans*).

ZAKRES ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA SZKODĘ

- §. 1293. Szkodą nazywa się każdy uszczerbek wyrządzony drugiemu na jego majątku, prawach lub osobie. Od szkody, różni się stracony zysk, którego w zwykłym toku rzeczy można się było spodziewać.
- Art. 157. § 1. Odszkodowanie obejmuje stratę, jaką poszkodowany poniósł, i korzyść, której mógł się spodziewać, gdyby mu szkody nie wyrządzono.

ZASADY ODPOWIEDZIALNOŚCI CYWILNEJ

- Zasadą jest wina (domniemanie braku winy),
- wyjątkiem odpowiedzialność na zasadzie słuszności,
- od II poł. XIX w. zasada ryzyka.

Prawo deliktów w Kodeksie Napoleona

- 1382. Każdy iakizkolwiek czyn człowieka, który sprawuje drugiemu szkodę, obowiązuje tego do nagrodzenia, z którego winy nastąpiła.
- 1383. Każdy jest odpowiedzialnym za szkodę, którą sprawił, nie tylko przez swój czyn, ale też przez niedbalstwo swoje, lub przez nierostropność.

Prawo deliktów w Kodeksie Napoleona

- 1385. Właściciel zwierzęcia, albo ten, który go używa, przez czas używania iego, odpowiedzialnym jest za szkodę, iaką to zwierzę sprawiło, bądź gdy zwierzę było pod iego strażą, bądź gdy się zabłąkało, lub uciekło.

- 1386. Właściciel budynku odpowiada za szkodę sprawioną przez iego obalenie; skoro to nastąpiło z przyczyny nieutrzymywania budynku, albo z wady w jego budowie.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA OSOBY TRZECIE

- wina w wyborze (*culpa in eligendo*) – np. za wybranego murarza, który tynkuje nam dom,

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA OSOBY TRZECIE

- wina w nadzorze (*culpa in custodiendo*) –
 - 1: rodzice za małe dzieci,
 - 2: nauczyciele/ majstrzy za uczniów/terminatorów,
 - 3: panowie/zleceniodawcy za sługi/ zleceniobiorców.

(W tym wypadku obowiązywało domniemanie winy, z której ci ostatni (3) nie mogli się uwolnić.)

WYJĄTEK: na zasadzie słuszności

- §. 1310. Jeżeli uszkodzony **nie może tym sposobem otrzymać wynagrodzenia**, natenczas sędzia, mając wzgląd na to: czy uszkodzicielowi pomimo, że czasem **nie jest przy użyciu rozumu**, w tym szczególnym przypadku wina przypisaną być może; lub czy uszkodzony oszczędzając uszkodziciela, sam się nie bronił; nakoniec, mając wzgląd na **stan majątkowy** uszkodzonego i uszkodziciela, albo całe wynagrodzenie, albo odpowiednią część jego, uszkodzonemu przyznać powinien. (ABGB)

WYJĄTEK: na zasadzie ryzyka

- Wcześniej: odp. obiektywna przy budynkach, za zwierzęta,
- Rozwój od poł. XIX w.: przedsiębiorstwa poruszane siłami przyrody (fabryki, maszyny),
- pojazdy poruszane siłami przyrody,
- Trudno określić przyczyny i winnych,
- *Eius damnum, cuius commodum*: duże ryzyko, duży zysk -> odpowiedzialność!
- Rozwój rynku ubezpieczeń.

Na zasadzie ryzyka

Art. 152 § 1. **Właściciele przedsiębiorstw lub zakładów, wprawianych w ruch za pomocą sił przyrody** (pary, gazu, elektryczności, wody i t. p.), albo wytwarzających materiały wybuchowe lub posługujących się nimi, **odpowiadają za szkodę** na osobie lub mieniu, wyrządzoną komukolwiek przez **ruch przedsiębiorstwa** lub zakładu; od tej odpowiedzialności mogą uwolnić się tylko wówczas, gdy udowodnią, że szkoda powstała **wyłącznie z winy** poszkodowanego lub osoby trzeciej, za której czyny nie ponoszą odpowiedzialności, albo wskutek siły wyższej. (Kodeks zobowiązań z 1933 r.)